

17. Зязюн І. А. Особливості педагогічної дії в комп'ютерному середовищі / І. А. Зязюн // Інформаційно-телекомунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи: Зб. наук. праць. – Львів: ЛДУ БЖД, 2006. – С. 13-21.
18. Ничкало Н. Г. Ключові напрями педагогічних досліджень з проблем використання інформаційно-телекомунікаційних технологій / Н.Г. Ничкало // Інформаційно-телекомунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи: Збірник наукових праць – Львів: ЛДУ БЖД, 2006. – С. 21-29.
19. Указ Президента України від 17 квітня 2002 р. № 347 “Про Національну доктрину розвитку освіти” // Законодавчі акти України з питань освіти. – К.: Парлам. вид-во, 2004. – С. 38-42.
20. Освіта в Україні / Автор-упорядник Болгов В.В. – Кн. 2. – К.: Новий світ. – 2006. – 143 с.
21. Освіта України 2005: Інформаційно-аналітичні матеріали діяльності МОН України у 2005 р. та головні завдання на 2006 рік / Укл. Левківський К.М. та ін. – К., 2006. – 150 с.
22. Рішення колегії МОН України від 23.02.2006 р. Підвищення ефективності вищої освіти – визначальний чинник зростання соціально-економічного потенціалу держави // Інформ. зб. МОН України. – 2006. – № 10-12. – С. 3-15.
23. Фурсенко П. Міжнародний саміт у м. Сієті / П. Фурсенко // Шляхи реформування української науки. – 2005. – № 9. – С. 59-60.
24. Євтушевський В. Становлення і розвиток інновацій у вищій школі / В. Євтушевський, Л. Шаповалова // Вища освіта України. – 2006. – № 2. – С. 62-66.
25. Вітер М. Організація навчання у вищій школі на основі сучасних інформаційних / М. Вітер, О. Вітер // Інформаційно-телекомунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи. Збірник наукових праць – Львів: ЛДУ БЖД, 2006. – С. 240-242.

М.Я. Нагірняк, к.и.н., доцент, А.Я. Нагірняк, к.и.н.

РОЛЬ ГОСУДАРСТВА В ВВЕДЕНИИ ИННОВАЦИЙ НА ОСНОВЕ СОВРЕМЕННЫХ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В РАЗВИТИЕ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ УКРАИНЫ

В статье раскрыты основные направления государственного управления структурной перестройкой высшего образования в Украине, развитием инновационных процессов в высших учебных заведениях, определено роль государства в введении инноваций, охарактеризованы основные задания инновационных процессов в образовании, исследовано важность современных информационно-телекоммуникационных технологий в развитии образования и общества в целом.

Ключевые слова: государственное управление, высшее образование, инновации в образовании, информационные технологии.

M.Ya. Nagirnyak, Candidate of Science (History), Docent, A.Ya. Nagirnyak, Candidate of Science (History)

THE ROLE OF THE STATE IN INNOVATIONS IMPLEMENTATION ON THE BASIS OF MODERN INFORMATION TECHNOLOGIES IN THE DEVELOPMENT OF HIGHER EDUCATION OF UKRAINE

The main directions of state management are described in the article by the structural reorganization of higher education, by the development of innovative processes in establishments of higher schools. The role of state in innovations implementation is determined. The main tasks of innovative processes in education are described. The importance of modern information and telecommunication technologies in the development of education and society is described in general.

Key words: state administration, higher education, innovations in education, informational technologies.

ПОЛІТИЧНА ОСВІТА В СИСТЕМІ МНС

Досліджено методологічні аспекти розуміння політичної та громадянської освіти в системі МНС. Автор звертає увагу на невизначеність та не співмірність понять «політична освіта» та «громадянська освіта», пропонує їх власні тлумачення та шляхи індоктринації.

Ключові слова: політична освіта, громадянська освіта, політична соціалізація, індоктринація, демократія.

Постановка проблеми. Облаштування соціальних відносин, політична культура та політична поведінка є прямим наслідком отримання громадянином відповідних знань, умінь і навичок (зрештою, як й у будь-якій іншій сфері буття індивіда). Відтак особливу увагу слід відвести проблемі політичної (та/або громадянської) освіти. Проблемі, вирішення якої, без жодних сумнівів, призведе до стабілізації не лише політичної але й соціальної ситуації в державі. Знання та належне дотримання прав і обов'язків громадянами зробить неможливим маніпулювання їх свідомістю та поведінкою, рівнем життя, що, своєю чергою, забезпечить у країні розвиток демократичного режиму правління.

Актуальність цього завдання можна пояснити тим фактом, що сьогодні все відчутнішими стають тенденції постійного зростання ролі інформаційних та освітянських елементів у суспільному процесі. Питання впливу політичної освіти на демократизацію свідомості населення нашої держави загалом, та в системі МНС зокрема, яке прагне позитивних змін, але якому часто не вистачає необхідного знання закономірностей соціального розвитку та досвіду практичної політичної діяльності з використанням всього демократичного арсеналу політичної боротьби.

Аналіз попередніх досліджень. У вітчизняній літературі створено низку концепцій політичної/громадянської освіти. До їх числа можна віднести “Концепцію громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності” (розроблена Академією педагогічних наук України) та “Концепцію громадянської освіти в Україні” (Інститут громадянської освіти Національного університету “Кисво-Могилянська Академія”). Запропоновано на розгляд громадськості й концепцію громадянської освіти, розроблену в рамках “Трансатлантичної програми підтримки громадянського суспільства в Україні”, що включає в себе проект “Освіта для демократії в Україні”. Вони, паралельно з дослідженнями окремих вчених [1, 2, 3], зробили важливий крок у методологічному напрямку дослідження проблем громадянської освіти й виховання.

На думку окремих українських дослідників, в нашій країні значно переважає увага до проблем саме громадянської освіти. Проблеми ж політичної освіти залишаються у сфері наукових інтересів тільки окремих науковців. Чи не єдиним винятком з цього правила є діяльність колективу лабораторії психології політичної освіти Інституту соціальної і політичної психології АПН України [4]. Помітну увагу ця проблема привертає і дослідників країн, які в недалекому минулому належали до соціалістичного табору і, як і Україна, вирішують сьогодні багато аналогічних проблем [5, 6, 7, 8]. Саме аналіз значної частини цих розвідок може допомогти виокремити найважливіші зразки прийняттого для нашого суспільства досвіду сучасних демократичних країн у вирішенні багатьох проблем засобами політичної освіти.

Постановка завдання. Відтак, слід дослідити методологічні аспекти розуміння політичної та громадянської освіти в системі МНС, інших, на перший погляд тотожних, рівнів та етапів процесу соціалізації особистості. Звертатиметься увага на невизначеність та

не співмірність понять «політична освіта» та «громадянська освіта», пропонуватимуться власні тлумачення та шляхи індоктринації понять. Чітко окреслити основні напрямки роботи викладача з курсантами та студентами, командно-офіцерським складом.

Виклад основного матеріалу. В країнах Західної Європи закріпилися терміни, якими позначається процес отримання знань про політику та виховання громадянської культури. Здебільшого там використовується поняття “civil education”, яке етимологічно відповідає поняттю “громадянська освіта”. Однак у деяких країнах (Австрія, Німеччина) вживається поняття політична освіта («politische Bildung»). Та слід зазначити, що, незважаючи на таку різницю, в цих поняттях поєднують освітянські заходи з формування цінностей, умінь і знань громадянина, принципово важливі для відтворення й розвитку демократичних механізмів у суспільстві. Разом з тим не можна не помітити, що названі поняття нині досить широко використовуються в науковому обігу, але не є більш чи менш узгодженими з точки зору їх сутності та змісту, хоча цей аспект і важливий, і принциповий.

Громадянська освіта – це навчання людей тому, як жити за умов сучасної держави, як дотримуватися її законів, але водночас і не дозволяти владі порушувати їхні права, домагатися від влади задоволення їхніх правомірних потреб, як бути громадянином демократичного суспільства [9]. Таке визначення спрямоване на те, аби підкреслити думку про актуальність набуття членами сучасного суспільства спроможності бути свідомими учасниками суспільного процесу. Тобто бути спроможними критично та реально оцінювати, першою чергою, політичні, економічні та культурні процеси, що відбуваються щоденно, та, зрештою, й ті, що відбувалися в історичному минулому. Ця проблема й справді завжди була й залишається однією з найважливіших. Здатність кожного індивіда не дозволяти порушувати його права та дотримуватися законів – омріяна мета. Але важливо не тільки це усвідомити й визнати як умову цивілізованого вирішення багатьох проблем суспільства загалом, та окремих соціальних спільнот зокрема, а й побачити оптимальні та реальні шляхи просування до неї.

Суттєвим є той аспект, згідно з яким поняття “громадянська освіта” тлумачать як елемент громадянського виховання – формування громадянськості як інтегративної якості особистості, котра дає можливість людині відчувати себе морально, соціально, політично та юридично дієздатною та захищеною. Відтак, громадянська освіта – навчання, спрямоване на формування знань про права і обов'язки людини. Саме у такому ключі й варто першочергово спрямовувати наукові, педагогічні й дидактичні зусилля у напрямку соціалізації курсантів і студентів у системі МНС.

З такого визначення зрозуміло, що у процесі громадянського виховання провідне місце належить освітній складовій, яка доповнюється й розширюється вихованням в дусі громадянськості. Іншими словами, можна зрозуміти, що громадянське виховання і громадянська освіта як його елемент спрямовані, головним чином, на створення в індивіда певних якостей, притаманних йому як громадянинові. Громадянськість є духовно-моральною цінністю, світоглядно-психологічною характеристикою людини, обумовленою її державною самоідентифікацією, усвідомленням належності до конкретної країни. З цим пов'язане більш або менш лояльне ставлення людини до встановлених у державі порядків, законів, інституцій влади, відчуття власної гідності, знання і повага до прав людини, чеснот громадянського суспільства, готовність та вміння домагатися дотримання власних прав та виконувати свої обов'язки [10].

Громадянську освіту не слід розуміти як єдину навчальну дисципліну, яку можна викладати поряд з багатьма іншими, пов'язаними з дослідженням суспільних відносин, у навчальних закладах та інших структурних підрозділах МНС. Якщо відштовхуватися в цьому питанні від розуміння, характерного для розвинутих демократичних країн, то громадянська освіта є комплексним напрямком навчально-виховної роботи, що поєднує в собі, головним чином, елементи політичної, правової та етичної освіти. При цьому слід зауважити, що вона

не замінює кожної з них окремо, а лише вбирає їх елементи. Таке розуміння дозволяє ще раз підкреслити думку про неприпустимість ототожнювання понять “громадянська” і “політична” освіта, оскільки їх структура не співпадає.

Політичну освіту часто розуміють як процес формування політичної свідомості індивіда в просторі політичної свідомості суспільства. Політичне буття – це перебування людини у світі політичного за допомогою засвоєння теорій, ідей, поглядів, уявлень, які виражають ставлення людини до політики, а також його взаємодію з політичними інститутами. Кінцева мета політичної освіти – максимальне удосконалення здатності громадян самостійно аналізувати й інтерпретувати на основі отриманого знання зміст і динаміку подій політичного життя, для того аби вони могли не тільки орієнтуватися в процесах, що відбуваються, але й цілеспрямовано впливати на них у відповідності зі своїм становищем у суспільстві, – просто “відповідальних і свідомих” виборців чи керівного складу системи МНС, до прикладу.

Політична освіта це не тільки знання, але значною мірою – вміння та навички, які є основою будь-якої соціальної дії, мотивом участі в громадському житті демократичного суспільства. За умови недостатності прийняття “добрих” законів і постанов для демократизації життя. Необхідно забезпечити пріоритет демократичних цінностей в масовій свідомості, оскільки вона володіє діяльнісним потенціалом – змінюючись, саме вона здатна реально впливати на хід подій, в тому числі на політичний процес.

Під індоктринацією розуміється цілеспрямований і систематичний процес використання механізмів навчання і виховання для просування у свідомість суспільства базових політичних і соціальних ідей, понять, символів. Значну роль, наприклад, у становленні системи політичної індоктринації в умовах становлення тоталітарного режиму в Радянському Союзі відіграв процес подолання неписьменності. Практично є всі підстави твердити, що з перших років становлення радянської влади в Україні склалася достатньо потужна система політичної освіти, головним завданням якої стало за всяких обставин і всяких умов пропагувати комунізм.

Політичні знання і культура потрібні сьогодні будь-якій людині незалежно від її професії, віку та статі, оскільки, живучи в суспільстві, вона неминує повинна взаємодіяти з іншими людьми та державою. Без оволодіння такими знаннями особистість ризикує стати розмінною монетою в політичній грі, перетворитися в об'єкт маніпулювання і поневолення з боку більш активних у політичних відносинах сил. Причому ступінь цього ризику в нашому суспільстві досить високий, оскільки політичні процеси в ньому для сучасного покоління є новими та незвичними. Усі ці процеси та явища слід чітко й доступно (зрозуміло) роз'яснювати зокрема під час академічних занять з, першою чергою, політології, а також соціології, історії України, психології, філософії та інших дисциплін, які викладають у навчальних закладах системи МНС.

Незайвим буде зауважити, що стан політичної культури суспільства не є продуктом запозичених досягнень розвинутих суспільств, як дехто може вважати. На нашу думку, це завжди продукт власного досвіду, який нагромаджується та передається від покоління до покоління. І якщо припустити, що попереднє покоління не мало можливості спиратися на стійкі демократичні традиції, то можна передбачити, що наступне покоління, незважаючи на прагнення офіційних інституцій запровадити інші цінності, зберігатиме риси попереднього покоління в більшій мірі, ніж запозичені зразки, якими прогресивними вони не були б. Зважаючи на це, робота у напрямку політичної/громадянської освіти курсантів і студентів МНС виглядає особливо кропіткою.

Демократична політична освіта базується на визнанні основних гуманістичних цінностей і, насамперед, волі та гідності кожної особистості, її природних, невід'ємних прав. Вона допомагає індивіду правильно оцінити відповідний суспільний лад, усвідомити своє місце і роль у державі, свої права й обов'язки. Головна її мета — навчити людину адекватно

орієнтуватися в складному і суперечливому сучасному світі, представляти і захищати власні інтереси, поважаючи інтереси та права інших людей, колективно вирішувати спільні проблеми. Ця освіта спрямована також на формування у громадян поваги до демократичного порядку. Крім того, демократична політична освіта покликана надати політиці людський вимір, стримувати прояви в політичних діях егоцентричної мотивації, нетерпимості та емоційної неврівноваженості, а також ідеологічного класового чи націоналістичного ірраціоналізму, що нерідко виступає під прапором боротьби за тотальну раціоналізацію суспільства.

Отже, політична / громадянська освіта сьогодні в нашій країні відіграє вагомий роль у формуванні світогляду широких кіл громадян, хоча, водночас, залишається малодослідженою ділянкою освітянської діяльності. З визначенням поняття “політична освіта” серйозних проблем начебто не виникає, тому мало хто намагається сформулювати його змістові складові. Під політичною освітою найчастіше розуміють процес отримання систематизованих знань про політичне життя суспільства. На практиці такого роду знання найчастіше поширюються у поєднанні зі знаннями про економічне та духовне життя. Безперечно, опановуючи історичний досвід, людина, яка навчається, одночасно вивчає й усі сфери суспільного життя, інакше неможливо зрозуміти закономірності історичного розвитку суспільства. Водночас не можна не помітити, що це поняття інколи часто вживається поруч з поняттям “політологічна освіта”. В такій ситуації не може не виникати питання про їх тотожність чи різницю між ними. На думку окремих українських дослідників, проблему можна вирішити шляхом тлумачення поняття “політична освіта” як певної системи передачі знань про політичне життя засобами всіх соціальних інституцій, які в тій чи іншій мірі поширюють знання про нього. Під “політологічною освітою”, скоріш за все, належить зрозуміти систему фахової освіти спеціалістів у сфері політичного процесу [11].

Відтак, політологічна освіта – це не стільки ознайомлення із сферою політичного життя, скільки глибоке її дослідження та пізнання політичної дійсності в певних закономірностях і зв'язках з іншими сторонами життя суспільства. Саме на користь такого її розуміння слугує характеристика її змісту, який складають конкретні проблеми та наявні конфлікти, прийоми й методи суспільної взаємодії, впливу на маси та на державно-політичні інституції, технології партійно-політичної роботи, адміністративного управління, способи проведення політичних кампаній, політичний аналіз та прогнозування, прийняття рішень тощо. Це вже більш професійний рівень, і тут важливо, аби такими проблемами не перевантажувати навчальний процес у напрямку політичної освіти. Адже існує загроза, що увага курсантів і студентів буде розсіюватися і в кінцевому результаті буде демонтовано основи розуміння ними політичної сфери життя.

Існують також рівні, на яких політична освіта має цілі, що не є характерними для системи громадянської освіти. В першу чергу це стосується рівня цілісного пізнання політичного світу, який має, перш за все, політико-онтологічні завдання, які ми пов'язуємо, як зазначалося вище, з політологічною освітою.

Демократії не можна навчити, за допомогою блискучої лекторської риторики, володіння добротним, систематизованим матеріалом. Тим, хто навчається потрібно поряд з виваженими настановами і твердженнями – отримати можливість набути власного демократичного досвіду з його “вигодою” прав і тягарем обов'язків.

Важливо виробити у курсантів і студентів критичне мислення, без якого навіть найдемократичніший лад вироджується в тиранію більшості. Демократизм робить людину сміливішою в її індивідуальному виборі, змушує цінувати свободу в собі й іншому. Цілі і цінності освіти, виведені шляхом колективного пошуку істини, повинні стати основою для політичної освіти, бути покликаними сучасною епохою.

Окрім цього, існують аспекти, що чим більше демократизується суспільство, тим гостріше його потреба у знаннях про людину, суспільство, його історію, тим більше

відчувається необхідність у культурному розвитку кожного громадянина. Демократія несумісна з неучтвом. Тому можна сказати, що, з одного боку, демократія без повноцінної освіти просто неможлива, а з іншого боку, й повноцінна освіта неможлива без демократії.

Важливо також усвідомити, що посередницька роль політичної освіти між процесом пізнання політичного світу та його перетворенням ґрунтується на об'єктивних законах цього світу. Адже свідомо змінювати щось в політичному житті з певною метою, можна лише розуміючи об'єктивний зміст політичного процесу та можливі шляхи і засоби бажаних змін. Слід донести такий підхід не тільки, і не стільки до суб'єктів, як об'єктів процесу політичної/громадянської освіти.

За перехідного періоду розвитку держави, нації, зокрема й на сучасному етапі становлення Української державності, зміни відбуваються й у домінуванні окремих компонентів політичної освіти. На перше місце виходять вироблення політичної позиції й політична участь. Саме це виступає кінцевою метою у політичній освіті – формування активної та політично грамотної особистості, яка хоче й може брати участь у політичному житті держави, впливати на її майбутню долю, виходячи з чітких прагматичних позицій, а не популістських заяв і закликів політиків та політичних сил деструктивного характеру.

Висновок. Таким чином, спираючись на наведені визначення громадянської освіти, можна дійти висновку, що найбільш обґрунтованим має вигляд підхід, згідно з яким під нею розуміється система навчально-виховних заходів, метою яких є формування свідомого громадянина, здатного, спираючись на чинну законодавчу базу, захищати свої права та надавати підтримку силам, які реально можуть представляти його інтереси. Такий процес вимагає чималих зусиль від науково-педагогічного та старшого офіцерського складу системи МНС.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Васютинський В. Про особливості електорального самовизначення громадян України / В. Васютинський // Українські варіанти. – 1998. – №1. – С. 37 – 41.
2. Вашутін О. Політична соціалізація молоді в сім'ї і становлення політичної психології індивіда / О. Вашутін // Людина і політика. – 2000. – № 5. – С. 67 – 71; Шахтемірова О. Ціннісні орієнтації та політична свідомість // Нова політика. – 1999. – №4. – С. 24 – 27
3. Остапенко М. Політична свідомість студентської молоді в сучасній Україні / М. Остапенко // Нова політика. – 1999. – №4. – С. 28 – 32; Іванов М.С. Що таке “громадянська” і що таке “політична освіта”? // Політичний менеджмент. – 2003. – № 2. – С. 41 – 49.
4. Іванов М.С. Політична освіта в контексті політичних трансформацій суспільства. Монографія. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2004. – С. 37.
5. Erazmus Edward, Szczegola Hieronimus. Zarys metodyki podstaw nauk politycznych. Warszawa: Panstwowe wydawnictwo naukowe, 1973. – 218 s.
6. Coimbra, J. L. et al. (1998). Work values in Portuguese adolescents: An exploratory study. Paper presented at the 6th Biennial Conference of the European Association for the Research on Adolescence. Budapest, Hungary, 3 – 7 July.
7. Щербинин А. И. Вхождение в политический мир (Теоретико-методологические основания политической дидактики) // Полис. – 1996. - №5.
8. Стюарт-Хилл Э. Вызовы российской политологии // Полис. - 1997. - №6; Казанцев А. А. Политическая наука: проблема методологической рефлексии (Обзор круглого стола) // Полис. – 2001. – С. 51 – 64.
9. Постанова президії Академії педагогічних наук України “Про концепцію громадянського виховання дітей і молоді” 19 квітня 2000 р. Протокол №1-7/4 – 49. – С. 4.
10. Там само. – С. 5.
11. Іванов М.С. Виховання громадянина сучасної України як елемент державної стратегії освіти // Актуальні проблеми внутрішньої політики. – К. : Вид-во НАДУ, 2004. – Вип. 4. – С. 126 – 131.

В.П. Зинчук, к. полит. н.

ПОЛИТИЧЕСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ В СИСТЕМЕ МЧС

Исследовано методологические аспекты понимания политического и гражданского образования в системе МЧС. Автор обращает внимание на неопределенность и несопоставимость понятий «политическое образование» и «гражданское образование», предлагает их собственные понимания и пути индоктринации.

Ключевые слова: политическое образование, гражданское образование, политическая социализация, индоктринация, демократия.

V.P. Zinchuk, Candidate of Science (Politics)

THE POLITICAL EDUCATION FOR MES

The article is dedicated to methodological aspects of problems research of political and civil education. The author notices the uncertainty in the scientific literature of concept «political education» and «civil education» and suggested his own explanations of the indicated concepts and ways indoctrination.

Key words: political education, civil education, political socialization, indoctrination, democracy.

УДК 378.14.1

О.М. Парубок, к.пед.н., О.М. Мартин, к.екон.н., О.В. Міллер (Львівський державний університет безпеки життєдіяльності)

СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Дистанційне навчання набуває все більшої актуальності в освітянській діяльності МНС. В статті розглянуті методи, складові елементи, психолого-дидактичні особливості і переваги дистанційної освіти а також намічені напрями впровадження в навчальний процес сучасних технологій дистанційного навчання.

Ключові слова: дистанційне навчання, освітянська діяльність МНС, комп'ютерні технології дистанційної освіти

Постановка проблеми. Методи підготовки фахівців у відомчих навчальних закладах МНС України є одним із найактуальніших питань сьогодення і має характер безперервного процесу.

Одним із напрямків реформування служби цивільного захисту України є підготовка в системі освіти МНС України висококваліфікованих фахівців усіх рівнів та ланок.

Зрозуміло, що безперервний науково-технічний прогрес потребує постійного оволодіння новими методиками забезпечення навчального процесу, і часто традиційні методи стаціонарної форми навчання є недостатніми.

Аналіз попередніх досліджень Дистанційне навчання має давню історію. Понад 130 років тому авторами цієї інновації стали викладачі берлінського університету Г.Тусен і Г.Лангеншейдт. Вони використали метод поштового зв'язку для розсилки студентам вказівок,